

LBRIS | Ioan SLAVICI know
books

MARA

A | editura
ANETET
REVOLUTION

I. Sărăcuții mamei	3
II. Maica Aegidia	7
III. Furtuna cea mare	14
IV. Primăvară	18
V. Ani de tinerețe	29
VI. Ispita	41
VII. Zbuciumare	50
IX. Inima, săraca	64
X. Cine ce poate	76
XI. Altă lume	91
XII. Două porunci	100
XIII. Datorii vechi	111
XIV. Rostul lui Bandi	126
XV. Isprăvile lui Trică	138
XVI. Greul vieții	151
XVII. Birtul de la Sărărie	167
VIII. Blestemul casei	180
XIX. Verboncul	187
XX. Norocul casei	218
XXI. Pace și liniște	233

I. Sărăcuții mamei

A rămas Mara, săraca, văduvă cu doi copii, săracuții de ei, dar era tânără și voinică și harnică și Dumnezeu a mai lăsat să aibă și noroc.

Nu-i vorba, Bârzovanu, răposatul, era, când a fost, mai mult cârpaci decât cizmar și ședea mai bucuros la birt decât acasă; tot le-au mai rămas însă copiilor vreo două sute de pruni pe lunca Mureșului, via din dealul despre Păuliș și casa, pe care muma lor o căpătase de zestre. Apoi, mare lucru pentru o precupeață, Radna e Radna, Lipova e numai aci peste Mureș, iar la Arad te duci în două ceasuri.

Marți dimineața Mara-și scoate șatra și coșurile pline în piața de pe țârmurele drept al Mureșului, unde se adună la târg de săptămână Mureșenii până de pe la Sovârșin și Soboteliu și podgoreni până de pe la Cuvin. Joi dimineața ea trece Mureșul și întinde șatra pe țârmurele stâng, unde se adună bănațenii până de pe la Făget, Căpălnaș și Sân-Miclăuș. Vineri noaptea, după cântatul cocoșilor, ea pleacă la Arad, ca ziua s-o prindă cu șatra întinsă în piața cea mare, unde lumea se adună din șapte ținuturi.

Dar lucrul cel mare e că Mara nu-ți iese niciodată cu gol în cale; vinde ce poate și cumpără ce găsește; duce de la Radna ceea ce nu găsești la Lipova ori la Arad și aduce de la Arad ceea ce nu găsești la Radna ori la Lipova. Lucrul de căpetenie e pentru dânsa ca să nu mai aducă ce a dus și vinde mai bucuros cu câștig puțin decât ca să-i „clocească” marfa. Numai în zilele de Sântă Mărie se întoarce Mara cu coșurile deșerte la casa ei.

Sus, pe coasta unui deal de la dreapta Mureșului, e mănăstirea minoriților, vestita Maria Radna. Din turnurile bisericii mari și frumoase se văd pe Mureș la deal ruinele acoperite de mușchi ale cetății de la Șoimoș; în fața bisericii se întinde Radna cea frumoasă și peste Mureș e Lipova cu turnul sclipicios și plin de zorzoane al bisericii românești, iar pe Mureș la vale se întinde șesul cel nesfârșit al Țării Ungurești. Mara însă le trece toate cu vederea: pentru dânsa nu e decât un loc larg în fața mănăstirii, unde se adună lumea cea multă, grozav de multă lume. Căci e acolo în biserica aceea o icoană făcătoare de minuni, o Maică Precistă care

lăcrămează și de a căreia vedere cei bolnavi se fac sănătoși, cei săraci se simt bogați și cei nenorociți se socotesc fericiți.

Mara, deși creștină adevărată, se duce și ea câteodată la biserica aceasta, dar se închină creștinește, cu cruci și cu mătâanii, cum se cuvine în fața lui Dumnezeu. Că icoana face minuni, asta n-o crede; știe prea bine că o Maică Precistă nemțească nu e o adevărată Maică Precistă. E însă altceva la mijloc. Călugării care umblă rași ca-n palmă și se strâmbă grozav de urât au o știință tainică și știu să facă fel de fel de farmece pentru ca boala să-și vie la leac, săracul să-și găsească sprijoana și nenorocitul să se ferească, bine face dar lumea care vine la Maria Radna să se închine, și Marei îi râde inima când pe la Sânta Mării timpul e frumos, ca lumea să poată veni cale de o săptămână de zile, cete-cete, cu praporele în vânt, cu crucile împodobite cu flori și cântând psalmi și litanii. Acum, când vin sutele și se adună miile pe locul cel larg din fața mănăstirii, acum e secerișul Marei, care dimineața iese cu coșurile pline și seara se întoarce cu ele goale. De aceea se închină Mara și în fața icoanei, apoi își ia copilașii, pe care totdeauna îi poartă cu dânsa, îi dă puțin înainte și le zice: „închinați-vă și voi, sărăcuții mamei!“

Sunt săraci, sărăcuții, că n-au tată; e săracă și ea, c-a rămas văduvă cu doi copii; cui, Doamne, ar putea să-i lase când se duce la târg? cum ar putea dânsa să stea de dimineață până seara fără ca să-i vadă? cum e când e atât de bine să-i vezi?!

Umblă Mara prin lume, aleargă sprintenă, se târguiește și se ceartă cu oamenii, se mai ia și de cap câteodată, plânge și se plânge c-a rămas văduvă, și apoi se uită împregiur să-și vadă copiii și iar râde. „Tot n-are nimeni copii ca mine!“ își zice ea, și nimeni nu poate s-o știe aceasta mai bine decât dânsa, care ziua toată vede mereu copii și oameni și nu poate să vadă ființă omenească fără ca s-o pună alături de copiii ei. Mult sunt sănătoși și rumeni, voinici și plini de viață, deștepți și frumoși, rău sunt, mare minune, și e lucru știut că oameni de dai Doamne numai din copii răi se fac.

Mai sunt și zdrențăroși și desculți și nepieptănați și nespălați și obraznici, sărăcuții mamei; dar tot cam așa e

și mama lor ea însăși; cum altfel ar putea să fie o văduvă săracă? cum ar putea să fie copiii săraci, care își petrec viața în târg, printre picioarele oamenilor?

Muiere mare, spătoasă, greoaie și cu obrajii bătuți de soare, de ploii și de vânt, Mara stă ziua toată sub șatră, în dosul mesei pline de poame și de turtă dulce. La stânga, e coșul cu pește, iar la dreapta clocotește apa fierbinte pentru „vomoviști“, pentru care rade din când în când hreanul de pe masă. Copiii aleargă și își caută treabă, vin când sunt flămânzi și iar se duc după ce s-au săturat, mai se joacă voioși, mai se bat fie între dânșii, fie cu alții, și ziua trece pe nesimțite.

Serile, Mara, de cele mai multe ori, mănâncă ea singură, deoarece copiii, obosiți, adorm, în vreme ce ea gătește mâncarea. Mănâncă însă mama și pentru ea, și pentru copii. Păcat ar fi să rămâie ceva pe mâine. Apoi, după ce a mai băut și o ulcică de apă bună, ea scoate săculețul, ca să facă socoteala, niciodată însă ea n-o face numai pentru ziua trecută, ci pentru toată viața. Scăzând dobânda din capete, ea pune la o parte banii pentru ziua de mâine, se duce la căpătâiul patului și aduce cei trei ciorapi unul pentru zilele de bătrânețe și pentru înmormântare, altul pentru Persida și al treilea pentru Trică. Nu e chip să treacăzi fără ca ea să pună fie și măcar numai câte un creițar în fiecare din cei trei ciorapi; mai bucuros se împrumută pentru ziua de mâine. Când poate să pună florinul, ea-l sărută, apoi rămâne așa, singură, cu banii întinși pe masă, stă pe gânduri și începe în cele din urmă să plângă. Nu doară că i-ar fi greu de ceva; când simte greul vieții, Mara nu plânge, ci sparge oale ori răstoarnă mese și coșuri. Ea își dă însă seamă cât a avut când a rămas văduvă, cât are acum și cât are să aibă odată. Și chiar Mara să fii te moi când simți că e bine să fii om în lumea aceasta, să alergi de dimineața până seara și să știi că n-o faci degeaba. Peste zi ea vede multă lume, și dacă-i iese-n cale vreo femeie care-i place și ca fire, și ca stare, și ca înfățișare, ea-și zice, cu tainică mulțumire: „Așa are să fie Persida mea“. Iar dacă bărbat e cel ce-i place, ea-și zice: „Așa are să fie Trică al meu!“

Era una, preuteasa de la Pecica, o femeie minunată, și

dulce la fire, și bogată, și frumoasă: ar fi spart Mara toate oalele dacă cineva s-ar fi încumetat să-i spună că Persida ei n-are să fie tot așa, ba chiar și mai și. Iar preuteasa aceea stătuse patru ani de zile la călugărițele din Oradea-Mare; era deci lucru hotărât ca și Persida are să stea cel puțin cinci ani la călugărițele din Lipova. A și făcut Mara ce-a făcut, și maica Aegidia, econoama, i-a făgăduit că-i va lua copila și numai pentru 60 florini pe an, căci e văduvă cu doi copii, sărăcuții de ei. Au trecut însă doi ani de atunci. Persida împlinise nouă ani, și Mara nu se putea hotărî să dea atâta bănet - pentru nimic. Ar fi putut să dea; avea de unde; asta ea însăși o știa mai bine decât orișicine; dar n-o ierta firea să rupă din nici unul dintre cei trei ciorapi.

Trică îi făcea mai puțină bătaie de cap. Era un om la Lipova, Bocioacă, starostele cojocarilor, care lucra vara cu patru și iarna cu zece calfe, scotea la toate târgurile cele mai frumoase cojoace, ținea tăierea cărnii în arendă și avea nevastă pe Marta, fata preotului de la Cladova. Minunat om! așa trebuia să fie și Trică! Iar pentru aceasta nu era nevoie de multă școală: atât ca să-l primească ucenic.

Maica Aegidia cerea însă mult, șase florini pe lună, și pe deasupra mai erau și alte cheltuieli. „Hmm“ zise Mara, încrețindu-și sprâncenele, și începu să facă în gândul ei socoteala cam câți oameni vor fi trecând în fieștecare an peste podul de plute de pe Mureș. Nimeni în lumea aceasta n-ar fi putut să faci socoteala aceasta mai bine decât dânsa, care atâta timp a stat pe țârmurii Mureșului. Ce-ar fi fost adecă dacă ar fi luat din ciorapul Persidei arinda, podului? Putea să dea mai mult decât alții, fiindcă nu voia să câștige decât cei 60 florini și încă ceva pe deasupra. Apoi mai câștiga și dreptul de a-și pune masa și coșurile la capul podului, pe unde trecea toată lumea. Stătea Mara, stătea și număra în gândul ei banii, câte doi creițari de om și câte zece de perechea de cai ori de boi, număra mereu și-i aduna de se făceau mulți, încât ochii i se umpleau de lacrimi. S-ar putea oare să fii văduvă săracă, să-ți vezi fata preuteasă, feciorul staroste în breasla cojocarilor și inima să nu ți se moaie?! Că lucrurile ar putea să vie și altfel, asta Mara nu putea s-o creadă când vedea ca-n aievea cum atât de bine au să iasă odată toate.

II. Maica Aegidia

Maica Aegidia era mititică, păsea mărunț, vorbea scurt și apăsat, avea nas nu tocmai mic și o căutătură aspră și scrutătoare, dar se muia când vedea lacrimi de văduvă; ea a stăruit ca maica priorita s-o primească pe Persida și pentru numai cincizeci de florini pe an, ba a mai și alergat pe la domnul Hubăr, economul orașului, ca Mara neapărat să capete arenda podului. Erau creștinești faptele aceste, dar ea tot nu putea să fie mulțumită de a le fi săvârșit.

Sidi era, ce-i drept, foarte deșteaptă și, din clipa când se despărțise de Trică, se făcuse tăcută, așezată, ascultătoare, aproape blândă; nu era însă chip s-o desfaci de deprinderile ei urâte, s-o ții pieptănată și cu mâinile curate, nici s-o aduci la buna-cuviință. Apoi Mara venea mereu pe la mănăstire ca să se plângă că lumea nu mai trece pe pod nici de la Radna la Lipova, nici de la Lipova la Radna, încât maica Aegidia, muiată de lacrimile ei, se mulțumea și cu patru florini pe lună, punea al cincilea de la dânsa. Iarna, în sfârșit, după ce Mureșul a înghețat și nimeni nu mai plătea cei doi creițari, maica cea cu căutătură aspră punea toți cei cinci florini de la dânsa și era foarte mulțumită că Mara o mai ajută și ea la îmbrăcămintea copilei.

Serile apoi Mara își făcea, ca de obicei, socotelile și tot i se mai umpleau, ba mai vârtos îi erau plini ochii de lacrimi.

Un singur lucru o punea câteodată pe gânduri. Prea se făcuse blândă Persida; nu care cumva călugărița aceea s-o momească, s-o farmece și s-o facă și pe ea călugăriță smerită. „Mai bine moartă!“ Dar nu! Asta nu era cu puțință: neam de neamul ei n-a fost om smerit; tot creștini adevărați! Apoi Trică se făcuse și el băiat așezat, ascultător și bun școlar. Asta vine cu vârsta la copiii care sunt răi de mici. Așa, câteodată, își mai aduc, nu-i vorba, și ei aminte de timpurile trecute.

Într-o frumoasă zi de primăvară domnul învățător Blăguță a venit mai târziu decât de obicei la școală, îi plăcea mult să pescuiască, se topiseră cam iute zăpezile, Mureșul se umflase și apa era tulbure, cum e mai bună pentru pescuit. Și era lucru știut că, în lipsa domnului Blăguță, Costi Balcovici e acela care pune mâna pe nua, ca să ție buna

rânduială - nu poate pentru c-ar fi fost cel mai mare dintre școlari, dar învăța bine și era băiatul turtelarului din Radna.

Una e însă Blăguța și alta Costi, deși era băiat de turtelar. În fața domnului Blăguța, Trică stătea smirună, iar cu Costi se bătuse adeseori în piață, în zilele cele bune, când nu era singur ci săreau amândoi, cu Sida, în capul lui, și rar scăpa Costi cu fața curată, fiindcă Sida avea gheare ca pisica și ar fi sărit și în foc pentru frățiorul ei. Tocmai de aceea poate, Costi era foarte aspru față cu Trică, pe care îl știa acum singur.

—Trică, strigă el răstit, stăi frumos!

Trică se ridică îndrăzneț în picioare; i se făcuse o nedreptate.

—Șezi! strigă Costi.

—Dacă vreau șed; dacă vreau stau, răspunse Trică. Cine ești tu ca să-mi poruncești mie?

Ceilalți școlari începură să râdă cu gurile întinse până spre urechi, căci copiii sunt oameni și ei și se simt mulțumiți când văd umilirea celor ce prea repede se înalță. Dar Costi, pui de om și el, nu voia să fie umilit.

—Afară! strigă el dăscălește, în genunchi! și, rostind porunca, se și duse ca să-l apuce pe Trică.

Trică, cu vreo trei ani mai mic decât Costi, nu se simțea destoinic să ție piept cu acesta; cu cât mai mic era însă omul, cu atât mai mare îi era hotărârea, și el știa să muște, să zgârâie și să dea cu picioarele, ceea ce pe Costi îl umplea cu atât mai vârtos de mânie, cu cât ceilalți școlari se ridicaseră pe bănci și râdeau cu hohote de câte ori Trică îl nimerea bine. Astfel învingerea nu putea să fie decât a lui Trică: bătaie, ce-i drept, a mâncat, părul i s-a cam rărit, gâtul îi era zgâriat, dar din banca lui tot n-a ieșit și în genunchi nu l-a pus decât d. Blăguța, care ținea ca autoritatea lui Costi să rămână întreagă. Ieșind din școală, Trică a luat-o, ca de obicei, drept spre pod, unde mumă-sa aduna creșterii și își vindea mărfurile. Cât s-a bătut cu Costi și cât a stat în genunchi, o singură lacrămă nu i se ivise în ochi; abia acum, după ce se văzu singur, începu să ștergă din când în când câte o lacrămă. Ah! cum ar fi voit să-l poată mușca pe Costi, încât urma dinților să-i rămâie toată viața! Costi era

însă mai tare decât dânsul. „O să-i spui eu mamei, își zise băiatul, și o să treacă el pe la pod!“

Când însă vorba era s-o facă, el n-o putea. Degeaba i-ar fi spus; o făcea numai să se plângă, ca alte dăți, că e văduvă și că toți își bat joc de copiii ei, fiindcă n-au tată, ca să-i ocrotească. „Ah! zise el suspinând, de ce nu mai e Sida aici?!“ Da! singură ea putea să știe ce va să zică a fi bătut de Costi. El se strecură fără de veste pe lângă un car peste pod, apoi, trecut o dată pe celălalt țărmure, se duse ca din pușcă până la mănăstirea de călugărițe, trase clopoțelul de la intrare și spuse, după ce i se deschise, că mumă-sa l-a trimis să-i aducă soru-si ceva.

La călugărițele din Lipova nu puteai să vorbești cu orîșicine orîșicînd și despre orîșice. Sidi nu era însă oricine, și maica Aegidia cea aspră, fiind totodată și înțeleaptă, ținea să nu răscoale întreaga mănăstire, ceea ce ar fi făcut dacă ar fi oprit pe Sidi, care începuse să se vaiete când i s-a spus că acum, asupra mesei, nu poate să-și vadă fratele. Astfel Trică n-a avut să aștepte mult.

—Ce e? întrebă ea răstită.

—Uite, zise el încet, ca să nu audă și sora Marta, care se afla în iatacul de alături, Costi m-a bătut.

—Te-a bătut el pe tine, și tu, prostule, te-ai lăsat să te bată!

—Dacă el e mai tare!

Persida rămase cîtva timp pe gânduri, cu răsufierea oprită și cu ochii țintă la un colț.

—Haide! zise apoi și îl apucă de braț, ca să-l ducă spre ieșire, unde cheia era în ușă.

—Sidi! Sidi! strigă sora Marta speriată și plecă s-o oprească.

—Haide! grăi Persida mai tare. Ea n-are voie să iasă după noi!

Ieșind apoi în stradă, ei o luară spre pod. Da! Însă dincolo era Mara, și ea nu avea să-i vadă, nici să-i știe. Pe țărmurele despre Lipova, de la pod la deal, e Sărăria, o mare șură de scânduri, în care se adună sarea adusă pe luntri de la ocnele din Ulioara, ca să fie vîndută pentru satele de dimprejur. În fața Sărăriei sunt vara-iarna, ziua-noaptea o mulțime de

care, iar din sus de Sărărie e șirul de mori plutitoare de-a lungul țărmlui. Persida și Trică se strecurară printre care, ocoliră Sărăria și înaintară spre mori. De câte ori, vara, au trecut ei Mureșul pe luntrița de la vreo moară! Acum însă nu era vară, ci primăvară, și Mureșul era lat, foarte lat, turbure-gălbui și plin de spumă și de vuitori. Morile, care alte dăți se aflau în apropierea țărmlui, de care erau legate prin o podișcă, acum rămăseseră departe spre mijlocul râului, de unde abia li se auzeau tocăniturile monotone. Cum să ajungă ei acolo, ca să roage pe vreuna dintre calfele de morar să-i treacă? Nu era chip! Și totuși cei doi copii bălani și cu obrajii rumeni erau voioși; mult era frumos și bine aici în fața valurilor ce se tăvăleau greoaie spre șesul depărtat. Venea cu ele și o adiere primăvărată, iar dincolo, pe coastele de la Radna și de la Șoimoș, se ivea pe ici pe colo iarba crudă și verdeața de salcie și de răchită.

—Stai! strigă deodată Persida. Morarii cum se duc ei la morile lor? Trebuie să fie pe aici pe lângă țărmlure vreo luntriță. N-ai să te temi! Tu știi că eu mă pricep la lopată.

—Eu să mă tem?! răspunse Trică. N-am văslit vara și eu?

Mare lucru nici n-ar fi fost, dacă ai fi putut, ca vara, să dai cu lopata de fund, ca să duci luntrița precum îți place; acum însă Mureșul n-avea fund, valurile erau cu mult mai iuți decât și se păreau de pe țărmlure și luntrița-i ducea pe cei doi copii după cum voia bunul Dumnezeu. Ochii căprui ai Persidei erau plini de văpaie: era frumos și bine, mare minune, mai ales pe la vuitori, când luntrița se învârtea. Oamenii de pe țărmluri se speriară, cu toate aceste, când văzură luntrița ușoară cu cei doi copii neajutorați în ea și începură să alerge, mai ales de la Sărărie, spre mori, ca să ieie o luntriță și să le vie într-ajutor. Ce ar fi putut adică să li se întâmple? Îi duceau valurile cât îi duceau și trebuia să-i scoată în cele din urmă la țărml, cum scoate apa râului tot ceea ce plutește pe ea. Mai era însă în drum și podul, de care nu o dată se izbesc și se sfărâmă plutele aduse din Ardeal. Lumea alerga dar spre pod pentru ca de acolo să le vie cumva în ajutor. În același timp se dusesse prin Lipova vestea că o fată a fugit de la călugărițe cu un băiat, o fată și

un băiat! S-ar fi putut oare ca în gândul lumii fata să nu fie mare, când fuge cu un băiat? Degeaba i-ai fi spus că nu era, degeaba i-ai fi arătat perechea; ea tot n-ar fi crezut. Mai erau dar și alți oameni la pod, în fața mănăstirii, ca să afle cum s-au petrecut lucrurile cu fuga.

Mara, podărița, vedea că o mișcare neobișnuită s-a produs de la Sărărie și de la mănăstire spre pod. Sări dar de la locul ei și grăbi spre Lipova. Uitându-se apoi încotro se uitau și oamenii, zări deodată luntrița purtată de valuri și alte două luntrițe mânate de vâslași voinici, care grăbeau să o ajungă.

—Vai de mine! strigă ea cuprinsă de spaimă.

La moarte s-ar fi gândit, dar nu că sunt chiar ai ei copiii din luntrița care venea, venea mereu și iute spre pod. Mara începu să alerge și să cheme oameni ca să deschidă podul, ca de obicei, când trec plute ori luntri cu sare. Dincolo, spre Lipova, se îngrămădea pe pod lumea adunată în pripă, iar în fruntea ei venea maica Aegidia, foarte grăbită, ca o păpușică trasă pe sfoară, cu ochii ridicați spre cer, cu mâinile încleștate și rugând mereu pe Maica Fecioară de la Radna, făcătoarea de minuni, să le vie copiilor în ajutor. Văzând pe maica Aegidia, Mara se opri. De la călugăriță gândul ei trecu deodată la Persida, și ochii ei se îndreptară mai cu dinadins spre cei doi copii. Ea rămase ca înfiptă, cu ochii mari, cu buzele strânse și strâmbate în jos.

—Sfinte Arhanghele! strigă apoi crucindu-se. Sfântă Maria, Maică Precurată! Bată-vă să vă bată, copii! Nu, grăi dânsa mângâiată, copii ca ai mei nimeni nu are!

Și adică ce li s-ar fi putut întâmpla? Printre pontoanele podului era loc de puteau trece și o sută de luntrițe! Da! da! Lor nu li se putea întâmpla nimic; ea ar fi avut altfel visuri rele și presimțiri urâte.

Dar cum a ajuns Persida din mănăstire în mijlocul Mureșului? Pornind iar spre maica Aegidia, ca să afle cele petrecute, Mara era din ce în ce mai strâmtorată. Știa un lucru: că așa, numai din senin, n-a plecat Persida de la călugărițe. Trebuia să fie la mijloc vreo nefăcută! Mara era însă femeie trăită în lume și știa că lucrurile o să meargă mai bine dacă se va ține dânsa deasupra.

—Bine, maică, strigă ea, așa păziți dumneavoastră, copiii?

Ce mai putea maica Aegidia să răspundă când ea singură era de vină, ea, cu slăbiciunea ei cea mare? Își frângea mâinile și nădăjduia în Dumnezeu cel prea milostiv.

—Las-acum, lasă! grăi dânsa căită. Iată, Maica Domnului ne este într-ajutor; luntrița a apucat-o bine, a luat-o spre locul dintre pontoane și trece, trece, iat-o, trece!

Toți aleargă să vadă cum luntrița intră sub pod, apoi se ntoarseră și alergară pe-nbulzite, ca s-o apuce ieșind din jos pe pod. Persida și Trică ședeau tăcuți și strâmtorați, căci știau ce-i drept, că de înecat nu se vor îneca, dar nici cu fața curată nu vor scăpa după ce au ridicat atâta lume în picioare.

Peste puțin îi ajunseră apoi și morarii ce plecaseră în calea lor; unul dintre dâșii apucă lanțul luntriței și începură să vâslească spre malul de la Lipova. Lumea se porni dar și ea înapoi, cu Mara și cu maica Aegidia. Mult ar fi dat maica Aegidia ca toată această lume neastâmpărată să rămână departe-n urma ei, ca să poată vorbi ea singură cu Persida. Căci iubea maica adevărul, dar mai presus de toate îi era numele cel bun al mănăstirii, și toate i le-ar fi iertat copilei dacă prin o minciună bine potrivită ar fi scăpat acest nume bun. Lumea nu era însă numai neastâmpărată, ci totodată și sprintenă, și maica Aegidia cea cu pas mărunț rămase ea departe-n urmă. Iară Persida nu știa să spună decât adevărul.

Ieșind din luntriță, ea trecu iute, îndrăzneată și cu capul ridicat printre cei adunați pe țărm și se duse drept la maica Aegidia.

—L-a bătut, grăi dânsa iute, i-a scos păr din cap, l-a lovit cu pumnii-n coaste, i-a rupt gulerul de la cămașă și l-a zgâriat la gât.

—Cine l-a bătut? întrebă maica mai ușurată.

—Costi Balcovici, răspunse Trică rar și respicat. Domnul învățător s-a dus să prindă pește, și Costi Balcovici a fost obraznic, iar eu nu m-am lăsat bătut.

—Și eu vreau să-i arăt, adăugă Persida, că n-are să bată pe fratele meu pentru că e mai mic și n-are pe nimeni să-l ajute.

—Sărăcuții mamei! grăi Mara, înduioșată. Se iubesc, maică, urmă ea ștergându-și lacrimile; se iubesc unul pe

altul ca doi copii săraci.

Maica Aegidia era și ea înduioșată nu numai pentru că vedea lacrimi de văduvă, ci și pentru că înțelegea pornirea firească și bună a copilei, dar mai presus de toate pentru că era salvat numele cel bun al mănăstirii.

—Iată, zise ea cu liniște sărbătorească, în loc de a-și vedea de școală, umblă să pescuiască, iar în vremea aceasta copiii se slutesc unul pe altul. Și câte sunt nenorocirile ce s-ar mai fi putut întâmpla dac n-ar fi paza Celui-de-Sus. La noi nu se întâmplă astfel de lucruri!

—Se-nțelege! grăi Rosa, nevasta lui Hansler, cizmarul de peste drum. La noi e regulă! La români însă toate merg una peste alta!

—Așa e, ziseră alți câțiva, în vreme ce alții râseră.

Lucrul ar fi fost bun și minunat dacă n-ar fi fost de față și câțiva români, ai căror obraji se roșiră, fie de mânie, fie de rușine.

—Aceasta n-am voit s-o zic, grăi dar maica Aegidia. E și la români regulă, se vede însă că nu pretutindenea.

—E un păcătos Blăguță acela, adăogă Maria lui Ciondrea, care nu-l putea suferi pe învățătorul din Radna.

Mara stătea ca pe spini. Știa că papistașii sunt un neam de oameni dușmănoși și ținea mult la Blăguță, care era vestit cântăreț de strană, îi mai trecea apoi, parcă, și un fier roșu prin trup când vedea cum trec peste pod oameni, ba până chiar și care, fără ca să plătească creșterii cuveniți. Călugărița nu putea, în sfârșit, să aibă dreptate.

—Dar fata mea cum a ieșit din mănăstire? zise ea rostind vorbele cam rar. Tot învățătorul nostru ar fi de vină dacă copiii s-ar fi înecat în Mureș?

Maica Aegidia se sperie și începu să tremure. Nu era deprinsă cu lumea, în mijlocul căreia se afla, și o trecură fiori reci când se gândi că oamenii aceștia ar putea să se pornească la ceartă. Era ca și când dincolo, pe dealurile de la Radna, s-ar fi pornit o furtună cu puhoi, care în toată clipa putea să fie aici.

—Haide, Sidi, fata mea! grăi dânsa grăbită. Sărută mâna mamei și vino!

Mara ar fi voit să aibă cel puțin o ulcică, pentru ca s-o